SOC czyli samoorganizująca się krytyczność

Fizyka komputerowa 2005
Katarzyna Weron,
kweron@ift.uni.wroc.pl

Plan

- Przykłady naturalnych kataklizmów i prawa potęgowe
- Metafora kataklizmów – lawiny piasku
- Pryzma piasku – paradygmat samoorganizującej się krytyczności
- Modele Samoorganizującej się krytyczności

Trzęsienia Ziemi

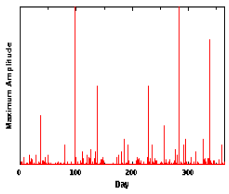

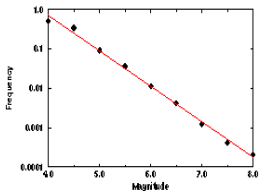

Prawo Gutenberga-Richtera dla trzęsień Ziemi

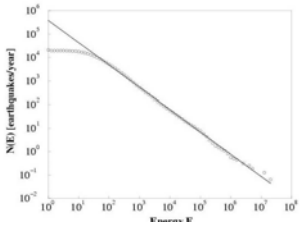

$$N(E) \sim E^{-z} \qquad z \approx 2$$

Deszcze

- Dane zebrane przez Instytut Meteorologii Maxa- Plancka w Hamburgu przy użyciu Micro Rain Radar MMR-2 na wybrzeżu Bałtyckim w okresie styczeń – lipiec 1999.
- Intensywność deszczu q(t) w mm/h o godzinie 00.00 (wyniki uśrednione w ciągu jednej minuty)

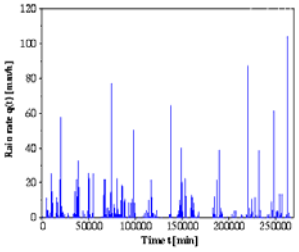

G. Peters, B. Fischer, T. Andersson, Bor. Env. Res., 2002

Prawa potęgowe dla deszczu

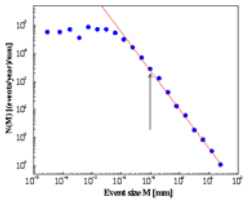

Rozkład wielkości zdarzeń

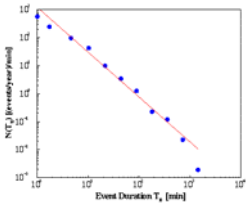

Rozkład przerw między zdarzeniami

O. Peters, C. Hertlein, and K. Christensen, *A complexity view of rainfall*, *Phys. Rev. Lett.* **88**, 018701, 1-4 (2002).
O. Peters and K. Christensen, *Rain: Relaxations in the Sky*, *Phys. Rev. E.* **66**, 036120, 1-9 (2002).

Straty spowodowane powodziami

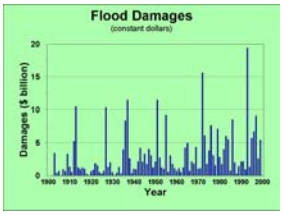

Rozkład pożarów lasów

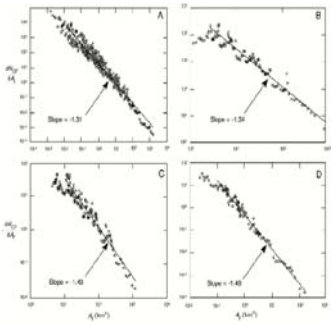

Wymierania gatunków morskich – przykład SOC?

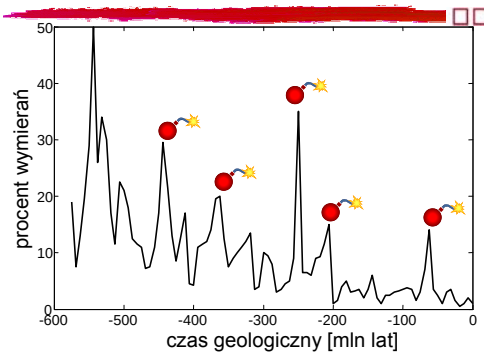

Stosy ryżu - rice piles

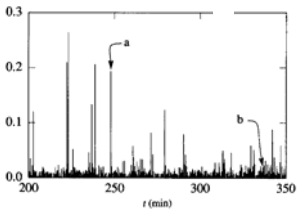

V. Frette et al., Nature 1996

Powoli syp piasek …

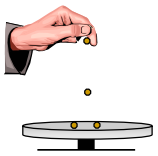

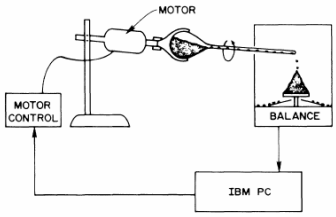

Rozkład lawin

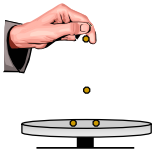

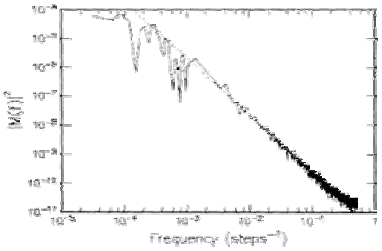

Przykład krytyczności: samorganizująca się krytyczność

- Istnieje graniczny kąt = krytyczny
- Dla krytycznego kąta rozkład lawin jest potęgowy
- Prawo Gutenberga-Richtera (1945) dla rozkładu trzęsień Ziemi (t=3/2)
- Wielkie wymierania (Raup, Science 1986)

Dlaczego samooranizująca się krytyczność (SOC)?

Pryzma piasku samoistnie ewoluuje do stanu krytycznego, w którym minimalne zaburzenie może spowodować katastrofę.

Per Bak, Chao Tang i Kurt Wiesenfeld, 1988

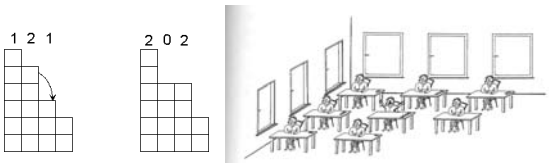

z P. Bak, How Nature Works

Per Bak, Chao Tang i Kurt Wiesenfeld, 1988

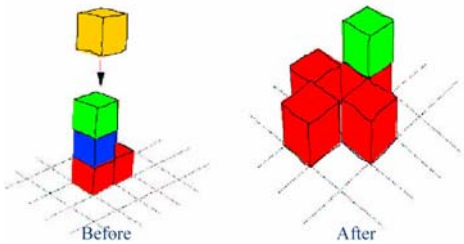

http://cmth.phy.bnl.gov/~maslov/Sandpile.htm

Przykład

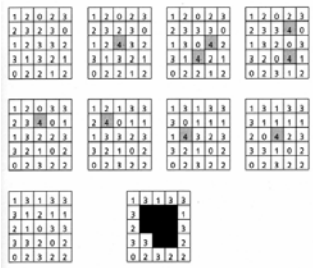

Rozkład lawin

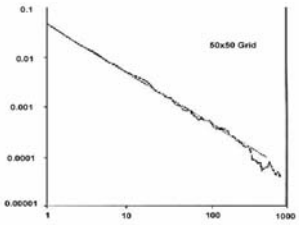

By: Bak [1]

Model Baka-Sneppena krok 1: Siły działające na gatunek

- Dobór naturalny (Darwin)
  – najsłabiej przystosowani mają najmniejszą szansę na przeżycie
- Oddziaływania między gatunkami (np. przez łańcuch pokarmowy)
  – wpływ zmian sąsiednich gatunków

Model Baka-Sneppena krok 2: jak to zrobić?

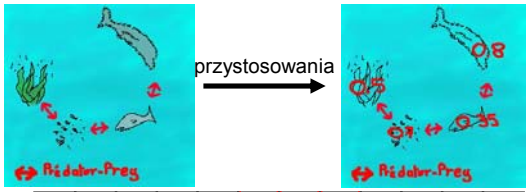

0.8	0.6	0.9	0.5	0.4	~~0.7~~	~~0.2~~	~~0.1~~	0.8	0.9	0.3	0.5
0.8	0.6	0.9	0.5	0.4	0.4	~~0.5~~	~~0.2~~	~~0.8~~	0.9	0.3	0.5
0.8	0.6	0.9	0.5	0.4	0.4	0.8	0.1	0.9	0.9	0.3	0.5

Model BS dla 300 gatunków

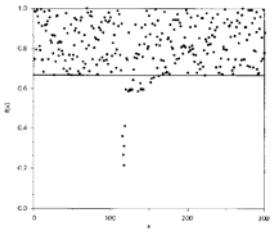

Wyniki modelu BS

- Rozkład odległości między kolejnymi zmianami potęgowy – jedni zmieniają się często, inni rzadko (karaluchy)
- Rozkład lawin (wymierań) potęgowy
- Duża aktywność poprzedzielana okresami stazy (punktualizm)
- Nie są potrzebne meteoryty do wielkich wymierań